

MIHAIL SADOVEANU

LA MESTECĂNEI

Domnu Trandafir

și alte minunate povestiri sadoveniene

EDITURA
ASA

Domnu Trandafir
și alte minunate povestiri sadoveniene

CUPRINS

La Mestecănei	7
Hultanul	14
Puica	21
Moș Crăciun	26
Dimineți de iulie	33
Povestitorii	43
Făt-Frumos Măzărean	49
Ursu	53
Părul din ograda bunicilor	57
Întâmplare cu niște comedianți	62
În noaptea când graiesc dobitoacele	72
Maica-mea era mare farmazoană	79
Când a căzut Moș Calistru pe Dedeleu	84
Printre gene	90
Cheia	99
Stigletele	103
Fântâna tinereții	107
Mărțișor sau Baba Dochia	113
Povestea cu iepurii	119
Ianoș năzdravan	124
Povestea cu privighetoarea	129
Un om năcăjit	134
Domnu Trandafir	139
În Pădurea Petrișorului	147
Zâna Lacului	154
Glosar	159

MOȘ-CRĂCIUN

În partea de la vale a satului, curgea pârăul lui Berbec, și dincolo de pârău, se înălța pieptiș dealul Morii. Dealului îi zicea așa pentru că pe apa lui Berbec, în susul satului, la poalele coastei, umbla o moară. Din vechi zile ridicată de un gospodar din neamul Berbeceștilor, fusese purtată cu vrednicie din generație în generație de feciorii mezini, după datină, ș-acuma, în vremea copilăriei mele, umbla pe sama lui moș Gavrilaš Berbec. Istoria, plină de lucruri ciudate, a morii și a morarilor, pe vremea turcilor, a grecilor și a Zaveriei, pe vremea rușilor și a nemților, o spuneau câteodată babele, la claca de tors ori de desfăcat păpușoi, – eu însă nu-mi mai amintesc nimic. Știu numai c-o ascultam cu mare uimire și înfiorare.

Moara, pitită în rovina pârăului, așezată trainic pe tărăși negri de stejar, parcă se ferea de vederea oamenilor, sub o șandrama largă cu streșinile mari ș-așa de joase, încât mâțele puteau sări de la pământ pe acoperiș. Era durată din bârne și era așa de tare, încât trecuseră peste ea, fără s-o clintească, toate puhoaiile și vifornițele anilor. Un val iute de apă venea din pârău pe jghiab negru de scânduri, și roata cu speteze, izbită, tresărea din somn ca sub o lovitură de bici, și prindea să se învârtă zornic. Înălăuntrul, pietrele porneau o huruială înăbușită, și teica bătea în tact regulat și monoton.

Pe moș Gavrilaš Berbec îl văzusem de câteva ori până-n anul de care povestesc, dar de departe, – căci noi copiii ne sfiam de el. Îl văzusem la jghiab, în

bătătură, îl zărisem pornind încovoiat în susul pâraului, la râmnicul unde se iezeau apele. Știu că avea un suman sur, o căciulă roșcată și-o barbă mare.

Într-o iarnă, pe când eram bucher și mă bucuram de prima mea vacanță de Crăciun, – simțind că încep a avea putere și drepturi pe lume, cerui cu plângeri și suspine o săniuță de la moș Irimia, omul nostru de ogradă. După ce bătrânul mi-a cioplit-o și mi-a încheiat-o dintr-un fag bun, luai pe frate-meu Matei, c-un an mai mic decât mine, și-o pornirăm cu cârdul de băieți ai satului, spre dealul Morii.

Era o iarna tare și bogată în zăpadă. Pârăul era înghețat și troienit. La rovină morii, se zărea numai un sul de fum izvorând și împrăștiindu-se spre cerul verziu. Din moară se vedea o pată neagră, ca un covru de sălbătăciune, numai după ce ne cășăram cu săniile sus, pe creasta dealului. În ziua cu soare și cu puțin ger, parcă anume dăruită de Dumnezeu copiilor, – noi, toți băieții satului, făceam o larmă nemaipomenită. Șirag ne ridicam pe costișă, încovoiați și trăgând săniile după noi; șirag ne dădeam drumul pe sticluș, chiuind și urlând.

Abia atunci învățam cârmuirea săniei, și Vasile a lui Pânzaru, cel mai meșter în treaba aceasta, mă dăscălea. Deși eram feciorul boierului, el îmi vorbea ca unui învățăcel.

— Măi Tudoriță, îmi zice el. Bagă de samă să nu te hartoești, adică să nu vii pe-o coastă, c-apoi te duci de-a tăvălucul și-ți belești nasul. Îndreaptă sania la drum bun cu picioarele, lucrează din călcăie – și-apoi să vezi cum merge: ca trinu!

Cum se și cuvenea, teoria lui o însoți și de practică.

El se așează dinainte în săniuță și eu la spatele lui, ținându-l strâns pe după piept, cu amândouă mâinile. Cu șiragul de săniuțe după noi, o pornirăm la vale într-o furtună de pulbere de zăpadă. De simțirea de fericire a zborului în lumina zilei, pe omățul alb, în răceala aspră, îmi amintesc și-acuma ca de una din cele mai rare clipe ale vieții. Omățul clipea în mii de colori și scânteii; ochii mi se încălziră și obrajii mi se aprinseră; în tot trupul simțeam o furnicăre aprigă. Săniuța repezită mergea fulgerător, apoi deodată o simții că saltă în sus. Mă trezii pe troianul ridicat la malul pâraului de băieți, ca să taie iuțeala și să oprească săniuțele.

Vasile a lui Pânzaru se zvârli în picioare, mă apucă de-o mână și mă feri la o parte; alte sănii veneau la vale ca repezite dintr-un tun.

— Ei, îți place? mă întrebă râzând, cu buza de sus încrețită deasupra gingiei.

— Tare-mi place! strigai eu înflăcărat.

— Atuncea mai hai odată, măi Tudoriță!

A doua oară săniușul a fost cu peripecii.

Sania din frunte s-a hartoit, s-a prăvălit și noi, și ceilalți care veneau pe urmă, ne-am încurcat, ne-am izbit, ne-am răsturnat. Dar totul s-a petrecut cu atâta repeziciune, încât n-am mai avut când mă înspăimânta. Vasile Pânzaru iar râdea și mă întreba pe când mă ridica de jos:

— Ei, dar acu ți-a plăcut?

— Mi-a plăcut și-acuma! zisei eu scuturându-mă de omăt.

— Atuncea mai hai odată!...

Când mi-a venit și mie rândul să mă așez la cârmă, cu frate-meu la spate, Vasile Pânzaru și-a bătut căciula de pământ și-a strigat cătră băieți:

— Stați, măi! acu se cheamă că feciorul boierului dă izamin la sanie! Ia să vedem. M-am așezat: frate-meu m-a cuprins strâns: am pornit. Nu îndrăzneam a chiui; eram cu sufletul nelinștit, dar eram încordat cu luare-aminte. Sus, toți copiii stăteau grămădiți și priveau. Am izbutit să îndrept săniuța pe drum bun, simțeam strânsoarea fratelui meu ca un clește tremurător; m-a cuprins o bucurie nebună când am săltat pe dâmbul de zăpadă și zborul mi s-a oprit.

— Ai văzut? strigai eu cu mândrie cătră Matei.

Sus, pe deal, băieții satului chiuiau,

— Brava, măi Tudoriță! striga Vasile Pânzaru. Ți-am pus nota zece!

Isprava aceasta m-a așezat deodată în rândul celor mari. Eram ațâțat și vesel. O putere necunoscută îmi intrase în trup. O dată, de două ori, de zece ori, de nenumărate ori, ridikai dealul cu cârdul de copii. Umblam într-un șirag peștiș de haine largi, de ciubote și opinci mari. Unii băieți erau cu cojoacele, alții cu mintene strânse pe trup cu frânghiuțe. Căciulile le cădeau până la nas. Dar cu toate straielile grele, opincile încărcate cu paie și căciulile dintr-o oaie, toți se mișcau cu hărnicie, nedoborâți, neosteniți. Departe, pe la podul de peste pârau și pe șosea, treceau gospodari cu săniile; se opreau o clipă, priveau la prăvăliile noastre și ascultau chioțele, apoi dădeau din cap, spuneau ceva unul cătră altul și porneau mai departe...

Dar soarele începu să împurpureze asfințitul și ceața munților albaștri se făcu viorie. Băieții se trăgeau unul câte unul spre sat. Încovoiați ca subt o povară, cu frânghiile săniuțelor pe după umăr, cu mâinile în mânici, porneau domol, trudiți, ca după o muncă grea. Gerul amurgului începu să scapere pe întinderi; în scăderile luminii, omătul căpăta o nuanță albăstrie. O fată mare, îmbodolită până la nas, veni c-o nua lungă, până la poalele dealului și luă de dinapoi pe Vasile Pânzaru, dascălul meu de săniuș:

— Da' bine, măi răule, toată ziulica ai să te dai de-a tăvălucul pe deal? Fă acasă mai răpede, că te cheamă tătuca!

Era încă lumină; satul era la o bătaie de pușcă; mă hotărâi să mă mai cobor de câteva ori cu săniuța din vârful dealului.

Eram neobosit, îmi părea rău că o zi așa de frumoasă se isprăvește așa de curând. Pânzaru și cu soră-sa dispăruseră în sat, pe la podul de lemn.

— Da' noi nu mergem acasă? îndrăzni să mă întrebe Matei.

— Ba da, dar să ne mai dăm încă o dată.